

De gans is een plaagdier. Om de populatie te verkleinen worden veel vogels gedood. Hun eieren worden vernietigd of geschud. Zonde, vond Mark Janssen van Eigen Krachtvoer. Je kunt die eieren ook opeten. Met cliënten van de Voedselbank gaat hij erop uit om de eieren te verzamelen en er later iets van te koken in een eigen wildplukrestaurant.

Van ganzenaise tot gansvocaat

Tekst en foto's: Brechtje Keulen

Het fluisterbootje glijdt geruisloos door het water van het Oostzanerveld. Water kabbelt langs de boeg. Hoog boven de veeneilanden cirkelen vogels door de lucht. Af en toe mekkert een schaap. Verder is het stil.

Mark Janssen zit met jagershoed op aan het roer. Hij speurt langs de oevers van de langgerekte eilanden naar broedplaatsen van ganzen. De vogels nestelen vaak een beetje beschut, tussen bosjes of riet. Je ziet ze niet zomaar zitten, want de grauwe ganzen hebben een effectieve schutkleur. Maar soms verraden ze zichzelf. Als de boot dicht bij de oever komt, vliegen drie dieren met klappende vleugels op. Ze gakken luidkeels, alsof ze de wijde omgeving willen waarschuwen voor naderend gevaar.

Mark kijkt even naar Joachim, zijn compagnon voor vandaag. Die schudt zijn hoofd. 'Geen nest. Broeden doen ze alleen. Als een groepje ganzen opvliegt, zitten ze te bikken. Dat heb ik wel geleerd de afgelopen tijd.'

Eieren

Mark Janssen is fanatiek wildplukker. 'Een echte jager-verzamelaar', zegt hij zelf. Hij begon als paddenstoelexpert, schreef vier boeken en leerde langzaam ook steeds meer over wildplukken van ander voedsel. In 2015 richtte hij de organisatie Eigen Krachtvoer op. Daarmee organiseert hij wekelijks wildplukuitjes voor klanten van de voedselbank. Mensen die weinig te besteden hebben en die er daardoor niet zo vaak op uit kunnen om iets leuks te doen, gaan met Mark en andere experts de natuur in. Oesters rapen, kruiden plukken, berkensap tappen of vissen, bijvoorbeeld. Daarna koken ze samen met de oogst. 'We doen veel leuke dingen', zegt Mark. 'We hebben bijvoorbeeld worst gemaakt, walnotenolie geperst, likeur en appelsap gemaakt.'

Joachim is een van de vaste deelnemers. Lang geleden, in de jaren 90, was hij dakloos en verkocht hij Z!. Zijn verslaving had hem diep in de problemen gebracht. Maar hij kreeg een dochter, en dat motiveerde hem om af te kicken en daarna zijn schulden aan te pakken. Inmiddels heeft hij zijn leven weer op de rit. Hij gaat vaak mee met de uitjes van Eigen Krachtvoer, en heeft al een hoop ervaring met ganzeneieren rapen.

'Ik zeg eerlijk: soms is het wel hartverscheurend. Je jaagt de ganzen weg van hun nest en dan pak je de eieren eronder vandaan. Vaak blijven ze dan nog een hele tijd in de buurt vliegen en schreeuwen. Het zijn toch hun kinderen. Ik ben een dierenvriend, dus daar heb ik het weleens moeilijk mee. Maar we laten altijd één ei liggen, dan zijn ze in ieder geval niet helemaal kinderloos.' Korte stilte. 'Ik snap wel dat het moet. De ganzen zijn echt een plaag. Je ziet het ook gewoon: het zijn er zó veel.'

De duizenden ganzen rondom Amsterdam vormen een gevaar voor vliegtuigen die bij Schiphol opstijgen. Ze eten de akkers van boeren leeg en brengen met hun zure poep de natuur uit balans. Daarom wordt de gans al jarenlang bestreden. De manier waarop wisselt: de ganzen worden geschoten door jagers, vergast met CO₂, en in het broedseizoen 'schudden' natuurorganisaties de eieren, om te voorkomen dat die uitkomen.

Mark: 'Toen dacht ik: zonde, je kunt die eieren ook opeten.' Hij vroeg een vergunning aan bij Staatsbosbeheer en nu beheert hij de ganzennesten op een groep veeneilandjes in het Oostzanerveld.

Fluisterboot

Stilletjes vaart de boot langs de eilandjes. Op een paar honderd meter afstand raast verkeer over de snelweg, maar als je daar met je rug naartoe staat, merk je er helemaal niks van. Mark en Joachim hebben het stalen bootje ooit opgevist uit een Amsterdamse gracht, en gebruiken een elektromotor om zich door het natuurgebied te verplaatsen. Het gebied is beschermd. Aan land gaan is verboden, behalve als je zoals Mark een vergunning hebt. Het is hoe dan ook opletten geblazen. De grond is zompig. Sommige eilanden bestaan voornamelijk uit riet, andere stukken land drijven op het water. Wie pech heeft, kan erdoorheen zakken.

Behendig steekt Mark de punt van het fluisterbootje in het riet van een langgerekt eiland. Joachim klimt op de boeg en springt aan wal om de boot vast te leggen. De mannen zijn duidelijk goed op elkaar ingespeeld. Vorige week zijn ze ook al op dit eiland geweest, maar nu gaan ze even controleren of er nog nieuwe eieren gelegd zijn. 'Pas op als je uitstapt', waarschuwt Joachim. 'Het drijft hier helemaal.'

Uit het drassige land stijgt een indringende geur van mest en rottende planten op. Mark en Joachim lopen met kordate passen op een paar grote rietbergen af. 'Ganzen zijn slim', zegt Mark, 'die dekken voor ze wegvliegen nog snel hun nest af.' Maar de paadjes die ze door het riet graven, verraden hun aanwezigheid soms. Met handschoenen aan veegt Mark een laagje takjes weg. En ja hoor: daar ligt een eerste groot, lichtgrijs ei. Zeker 2,5 keer zo groot als een gewoon kippenei, en ijskoud. 'Vorige week hebben we de rest al weggehaald. Die gans is dus niet meer terug geweest.'

Geboortebeperving

De eieren die Mark en Joachim vinden, zijn meestal bevrucht. De eerste dagen zijn de embryo's nog niet ontwikkeld. Je kunt dat testen door een ei in het water te leggen. Zakt het naar de bodem, dan zit er geen kuikentje in. Gaat de punt omhoog staan, dan is de kans groot dat je al een klein beestje in het ei aantreft. 'Ik kan dan vaak de dooier nog wel gebruiken', zegt Mark. 'Maar als het ei al een week of twee bebroed is, kijkt het je wel echt aan, zeg maar. Dat is niet heel fijn, maar het went.'

Stuk voor stuk gaan Mark en Joachim de nesten af. Het zijn grote ronde burchten, van riet, kleine takjes en pluizige veertjes. Als er eieren liggen, gaan die mee in de emmer. Mark pakt ook plastic en andere troep op die hij onderweg tegenkomt. Terug bij de boot noteert hij in een klein opschrijfboekje hoeveel nesten hij heeft aangetroffen, en hoeveel eieren hij daaruit heeft meegenomen. 'Even de administratie bijhouden.'

'Kijk nou hoe prachtig het hier is!' zegt Joachim ondertussen. 'Het is zo fijn om even weg te zijn uit de stad. Dit is natuurlijke valium. Je kunt hier alles loslaten, je hebt even rust in je hoofd. Ik ben een jongen uit de polder, dus ik voel me hier helemaal thuis.'

Ganzenaise

Mark start de motor en vertelt op gedempte toon over eieren. Alle vogeleieren zijn eetbaar, maar ze zijn niet allemaal even lekker. Vaak hebben ze een vleugje smaak van het belangrijkste voedsel van de vogel overgenomen. 'Een ganzenei smaakt een beetje naar gras', vult Joachim aan. 'Het is van zichzelf niet heel lekker, maar je kunt er wel

smakelijke dingen mee maken. Zelf heb ik een keer een meerkoetei gegeten en dat vond ik veel lekkerder.'

Van de ganzeneieren maken de deelnemers van Eigen Krachtvoer na thuiskomst 'gansvocaat', 'ganzenaïse', cake, quiche, meringues, omeletten of pannenkoeken. In combinatie met geraapte oesters, zelfgemaakte vlierbloesemsiroop, tuinkruidensoep of paddenstoelen levert dat vorstelijke maaltijden op. De ingrediënten zijn bijna allemaal 'gevonden'. De vaste groep deelnemers is nu aan het proefkoken en opent binnenkort een wildplukrestaurant, waar ook gasten van de wildplukmaaltijden kunnen komen proeven. De wildplukkers – allemaal mensen met een minimuminkomen – ontpoppen zich tot kok, workshopdocent, gastheer of gastvrouw, webmaster of Facebookbeheerder. 'We benutten ieders talent.'

Mark, die een oranje bril draagt omdat hij last heeft van tranende ogen, tuurt over het water. 'Daar wil ik nog even gaan kijken', zegt hij, en hij wijst naar het volgende eiland. Even zoeken naar een plekje om aan te leggen, en dan staan de mannen alweer aan land. 'Dit is het buurthuis van de ganzen!' roept Joachim. 'Kijk dan joh, het stikt er echt van!' Hij moet zijn stem wel verheffen, want de ganzen zijn overal en maken een overdonderend kabaal. 'Ganzen zijn de beste waakhonden. Daarom hebben zo veel boeren ook ganzen!'

Iets verderop heeft Mark al meerdere nesten ontdekt. De eieren gaan in de emmer. Nu klimt hij voorzichtig op een berg riet, waar een ganzennest bovenop ligt. Moeder de gans zit er nog. Als ze Mark ineens recht in de ogen kijkt, vliegt ze verschrikt op. Een paar meter verder blijft ze in de sloot zitten en heft een gakkende klaagzang aan. 'Sorry meisje!', roept Joachim tegen de wind in.

Mark houdt de eieren omhoog. 'Je moet het zien als een vorm van geboortebeperving. Moet je voelen, deze zijn nog heerlijk warm.'

Braambosjes

Grauwe ganzen, nijlganzen, kieviten, fazanten, een grutto, een ekster, meerkoeten, eenden en meeuwen vliegen en zwemmen voorbij. De emmer met eieren zit al half vol als we koers zetten naar de laatste eilandjes voor vandaag. De fluisterboot ploetert tegen de wind in, over het rimpelende water. 'Ik hoop dat de motor dit trekt', mompelt Mark. 'Staat 'ie in z'n 5?' Een windvlaag trekt over de sloot. 'Laten we nog heel even bij dat volgende eilandje gaan kijken.'

Op het volgende eiland deint de grond als je kracht zet met je benen. Het is een langwerpige stuk veen, vol braambosjes en riet. Voortvarend verzamelen Mark en Joachim de grote eieren, tot er bijna veertig in de emmer liggen. Toch blijft het jachtinstinct trekken. 'Nog één eilandje meepakken?'

Even keren met het bootje, een smal stukje water door, en dan op zoek naar een plekje om weer aan te leggen. Snel tussen het riet en de bramen kijken of er nog iets ligt.

Joachim houdt stil. Hij staart naar de overkant van het slootje, waar een grauwe gans volledig wegvalt tegen het grijze riet. 'Een echte volhouder, die blijft gewoon zitten', mompelt hij. 'Dat vind ik dan zo zielig, hè? Misschien moeten we die maar met rust laten. We hebben ook al zo veel eieren.' Hij lacht om zichzelf. 'Zul je zien: over twee jaar komen die jongen op mijn kop kakken.'

Hij loopt terug naar de boot. 'Helemaal niks hier, Mark.'

KADER Wildplukrestaurant

Eigen Krachtvoer gaat elke dinsdagmiddag met klanten van de voedselbank op stap om voedsel te verzamelen in de natuur. 's Avonds koken ze met de oogst in hun Wildplukrestaurant. Deze zomer gaat het restaurant open voor het publiek. De organisatie en bediening wordt door deelnemers aan het wildplukproject gedaan. Op het menu staan oesters, stokbrood met daslookpesto of wildekruidenboter, brandnetelsoep, ganzenquiche, kruidensalade, zelfgevangen vis, paddestoelen, cake met ganzenlemoncurd en duizendknoopsiroop. Allemaal afhankelijk van het seizoen, natuurlijk.

Info: 06-41579776 (Mark)

Facebook: www.facebook.eigenkrachtvoer.com

Website: www.eigenkrachtvoer.nl